

J E C M I N B K

červen 1985

Tento sešit slouží pouze k osobní potřebě těch, kteří se podíleli na jeho tvorbě. Jakékoliv jeho případné rozšířování, opisování /i úryvky/ dílo by se proti vůli učastníků.

Sławomir Mrożek: Dopis v láhví	3
Tři básně	5
Stát se spisovatelem	6
Být spisovatelem	9
Poznámky	11
Zkáza knihovny	12
Stanisław Barańczak: básně	18
Hladhgudhr	24
Pochmurné domy	29

Sławomir Mrożek

D O P I S V L Á H V I

Milovaný, třebaže neznámý adresáte. Nebo spíše - milovaný, protože neznámý. Neznám-li tě, neznám tvé vady, odpuzující vlastnosti tvého těla i tvého charakteru, což mi dovoluje obracet se k tobě s neomezenou sympatií. Ale proč vlastně /jestliže tě neznám/ bych k tobě měl cítit sympatií? Odpočívá: sympatie je pocit vzpružující, zdravý, pozitivní, lásku k bližnímu doporučují všechny církevní i světské systémy. Je to etnost stejně duchovní jako sociální. Musím si ji dopřát, abych se i já tobě zdál sympatický.

Nevím, zda jsi muž či žena, starý či mladý, bílý či barevný. To nesmírně usnadňuje korespondenci a vůbec naše vztahy. Jak by se zvulgárizovaly a zkomplikovaly, kdybych znal atributy tvého jednotlivého bytí. Chvala Bohu, nic o nich nevím a díky tomu se můžeme svobodně ocitnout, ty a já, já s tebou, my společně - v široce určeném, ale pro humánistické ucho nějak milém pojmu: lidstvo.

Musím dodávat, že z téhož ohledu, abych nekazil symetrii a tobě tím neztěžoval sympatií ke mně - se zdržím toho, abych označil své pohlaví, věk, rasu nebo jakékoli jiné osobní znamení? Ať tvoří sympatie ke mně kvete stejně bez překážek jako má k tobě.

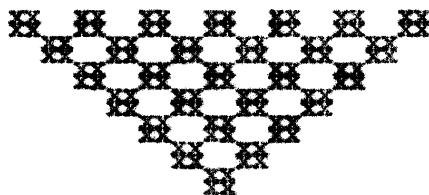
Po tomto úvodu přistupme k věci. Chci ti totiž vřele oznámit, že máme, to jest ty a já, to jest lidstvo, splnit velké a ušlechtilé poslání. Neptej se mě na detaily. Všechny detaily by nás nevhodně omezily a zbavily by naše poslání nepochybného vznešeného a obecného charakteru. Detaily vedou vždycky k nedorozumění, zatímco obecné a vznešené nepodléhají diskusi. Kromě toho kdyby ses mne ptal na detaily, přiznal by ses k neznalosti v této veliké a nám všem na srdci ležící věci, a to by o tobě svědčilo velice nepěkně. Je však snad dostatečně jasné, že nic nesděluji proto, abych sděloval cosi, co já vím a co by mohli ostatní nevědět, ale chci pouze sdělit, že vím totéž co všichni.

Věřím, málo, vyjadruji hluboké přesvědčení, že naše korespondence, tak plodně zahájená, bude trvat na dale. Výměna myšlenek ve vztazích opírajících se o vžijemnou sympatií je nejen příjemná a užitečná, ale je to rovněž naše povinnost vůči pospolitosti. Na totiž, tato výměna, vytváří pouto a způsobuje, že my, obyvatelé planety, tvoříme - bez ohledu na nepodstatné, protože pomíjející rozdíly - obecnou, myslící a sympatheticní pospolitost čili lidstvo tváří v tvář úkolům. Če-

kám tedy na odpověď s jistotou, že brzy přijde a bude stejně sympatická jako tento můj dopis tobě. Adresu neoznamuji, abych nesnížoval úroveň našich vztahů a neukazil výněmu našich myšlenek nechutnou malicherností. Stačí vložit odpověď do láhve, zazátkovat a hodit do nejbližší vody. Tak jak já to právě dělám.

Tvůj

Bližní vůbec

/Vybral a z polštiny přeložil V.B./

J a r n í

Dvířka pootevřená
V kamnech praská
Ve víru mlčení
Tichá je láska

Čistý je štit
Světélko na vratech
Děšť manu dští
Je také v poupatech

S t o l a b u t í

Ta první
sotva vzletla
Jak celé hejno hrdá
osaměle sedí na hladině zmrzlá

Nechci být labutí
Chci celou stovkou být

U l i c e

Jda po ulici sleduji
Smutné pohledy dětí
Těch hrajících si i těch ještě
Nenarozených

Jejich myšlenky stoupají přece
Stejně jako mé
I ta osamělá přání se nevyplní
Nám všem

Ulice dýchá rozpáleností
Budoucích horkých dní
A prošlych žhavých nocí

Ulice hlídá a nenechá si vzít
Své vzpomínky - prožitky minulé
Vzpomínky budoucí

Ví o Vás své

/pepu/

S T Á T S E S P I S O V A T E L E M

/fejeton/

Nikdy jsem se nechtěl stát spisovatelem. Přestože mé slohové práce a posléze kompoziční úlohy na gymnáziu - vrcholem byla matératní práce o K.H.Máchovi - bývaly pravidelně ve třídě z nejlepších. Přestože mám zajímavé vzpomínky na dětství, které jak víme je osou našich životů, vzpomínky, které přetaveny v umělecký tvar by nemusely být nezajímavé i jako komentář k vývoji mé generace. Přestože jsem sdostatek neštastný a tedy podle nejrozšířenější lidové pověry spolužuji základní podmínu pro toto obdivované povolání. Myslím, že moji rodiče, zvláště matka, z této možnosti dokonce měli jistou dobu strach. Byli starí a jejich svět se formoval před poslední válkou, během které a hlavně po které došlo k tak radikálnímu zpěvrazení všech dosavadních hodnot, že - chtěli-li si zachovat zdravý rozum - raději přestali vnějšímu světu rozumět. Matčiny obavy jsem pochopil nedávno, když jsem v jakési společnosti dočkal obyčejných - nebo, přiznačně pro dnešní jazyk i dobu řečeno, "normálních" - lidí zaslechl úsloví, které houževnatě přetrvačně navzdory své už dlouholeté neplatnosti; totiž úsloví "být hladný jako spisovatel". Ta náhodou pronesená věta zbolela vzpomínkou, a když se má mysl prodrala oním jakoby povrchovým škrábnutím, uvědomil jsem si, že vzpominám na matku, jež této fráze často při všech možných přiležitostech používala, snad z podvědomé snahy neprímo mi vyličit obliudná příkori spisovatelského řemesla. Dodnes přesně nechápu, kde rodiče vzali ten dojem, že bych se snad chtěl stát spisovatelem, když já sám si na podobnou touhu svého dětství nepamatují. Zedník, řofér, prodavač - to ano, ale spisovatel? Které dítě by taková hhoupest napadla? Snad to zavinilo ono ohromné množství knih, jejichž četbu jsem si dopřával, nejsa nikdy příliš štasten ve společnosti svých vrstevníků při krkolomných odvážných zábavách v zahradách ospalého olomouckého předměstí, /které jsme takto poznali jako poslední generace, protože dnes je přeměněno v rušné a cizí sídliště/. Rodiče jako typické vesnické děti počátku století byli vychováni na jednom exempláři Karafiátovy Broučků a později ve svém životě kromě Bible a Hraběte Monte Christa přečetli jen pár románů Červené knihovny. Ta spisovatelská touha - většinou jako čiré abstrakce, a pokud ne, dodnes toho lituji - přišla až později, v době, kdy se to mladíkům, kteří se ucházejí o přízeň svých vrstevnic, většinou

stává. Říkám-li, že šlo o téměř čirou abstrakci, nebo rázně přeháním, protože mimo zmíněné školní práce jsem tehdy nenapsal vlastně vůbec nic. Mýlil by se však každý, kdo by myslel, že zde - jako obvykle - fungovala známá nepřímá úměra; u dívek jsem zažíval úspěchy jako budoucí spisovatel, to znamená, že mě čekala typický krušná, dlouhá a klikačka cesta, než jsem měl - jak se praví v Bibli a ve špatných románech - poznat ženu. Mimo této koketérie velmi mladého věku jsem však nikdy nepoznal onu spalující nešťastnou touhu, třebaže - nebo právě proto - jsem věděl, jak magický působí na dívky, když člověk "pisábasně" /jak je vidět, mě zkušenosti byly převážně literární; teprve později jsem pochopil, že se jedná o laskavou, dojemnou, přející lež.

To chvílkové, romantidé a abstraktní kouzlo skutečnosti "být hladný jak spisovatel" rychle vyprchalо, jak vyprchávají u nepřecitlivějších duší kouzla prvních polibků, takže po letech si už stěží vzpomínáme, kdo byla ta dívka, které jsme v hvězdné letní noci vykotali své první vyznání lásky. Záhy jsem pochopil - poučen četbou současných románů -, že spisovatelství je nudné, šedivé zaměstnání a že chybě se dopouští každý, kdo ztotožňuje své vzrušení z četby, z odhalování charakterů a krás krajiny, které ho nutí horečně jako ve snu obracet stránky, se vzrušením spisovatele. Rozdíl mezi jeho vzrušením a vzrušením čtenáře je asi takový jako rozdíl mezi vzrušením fotbalového diváka, popíjejícího z voskovitého kelímků pivo a do ochraptění pokřikuječího na trnoucích nohou, a útočníka, který udýchany, s modřinami utrženými od protivníka počítá v duchu čas, který mu zbyvá, aby mohl zmizet ve sprše. A tím protivníkem zpravidla bývá smrt. Já vím, to už je banalita. Ale i tak.

Sedá na mě nepředstavitelná ochablost, mám-li napsat jen delší dopis abstraktnějšího rázu. A většinou to také špatně končí. Stále intenzivněji cítím, že k hrůzám tohoto světa nezbývá než mlčet, chce-li si člověk zachovat tvář. Ano, máte pravdu, banalita. Pro člověka jako já, neschopného zejmout svou mysl nějakou exaktní vědou či praktickou činností, je to však banalita smrtící. Polykám tedy tuny potištěného papíru a bavím se tím, že se čas od času pokusím upozornit na hlas, který by ve zmoti všech těch chytrých deklamací neměl být přeslechnut. Vzhledem k tomu, že nemám jinou možnost upozorňování než osobní rozhovor, mám naději, že mi ta to zábava vydrží dost dlouho.

V Americe už to došlo tak daleko, že spisovatelství se vyučuje na univerzitách. Výsledkem jsou tisíce perfektních románů o ničem. Ve Francii už pomalu nemá kde číst, protože skoro všichni se věnují psaní. U nás se

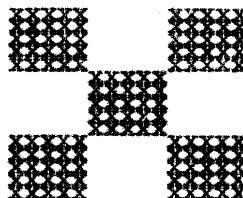
týden co týden řadí před knihkupectvimi obrovské fronty na knihy, které se nečteny stávají ozdobou knihoven. Není nepředstavitelné, že v budoucnosti vůbec zanikne písmo. Tedy... proč?

Sedím u svého uměštněho pracovního stolu, půlnoc je na krku, na pozadí ve ztlumené televizi **svičí Hanka Zagorová se svými dvěma hochy sprostná** a já přemýšlím, jak tu nejepnou úvahu zakončit, či zda ji vůbec nezačínat. Nevím, co bych vám mohl říci. Rozhodně ne něco, co byste sami nevěděli. Nic, co by vám nerekl někdo jiný.

+

Ale možná že se přece jen jednou stanu spisovatelem. Až tu nebudu tvé oči ani ruce, aby mě ochránily. Až nebudu noci ponorit v noci hlavu do tvých vlasů. Pak možná vykřiknu.

Ladislav Šenkyřík

BÝTI SPISOVATELEM

Rozhodnutí stát se spisovatelem je výsledník dvou sil:
slávychtivosti a strachu vycházet ze svého pokoje

Touze stát se spisovatelem odpovídá ve fyzické rovině
touha létat

Schizofrenik nemůže být spisovatelem, protože je pouze
rozdrojen

Není nic absurdnějšího než proslovit se omylem, ale
je to mnohem méně nebezpečné než proslovit se opodstat-
něně

Sláva je projevem závisti; vyplývá to ze skutečnosti,
že jsou jí nejvíce zahrnováni ti, jimž štěstí spadlo sa-
mo do klína

Vysvětlovat čtenáři proč být spisovatelem je podobné
jako vysvětlovat sebevráhovi proč žít

Spisovatelství je nejlopatnější prací, neboť musí ze
své podstaty samo sebe neustále zdůvodňovat

Nejlepší způsob jak uniknout autobiografickým sklonům:
psát v první osobě

Ideální literární dílo: cenzorova autobiografie

Jediný způsob jak zabránit pálení svých knih: psát
do kamene

Analogií tvůrčího zápalu autora je u čtenáře pálení knih

Protipólem grafomanie je grafologie

Nejodtrženější od života je realismus, neboť se to
navíc snaží popírat

Ideální literární kritik by si neměl kazit vkus čtením

Nejvhodnějším tvůrčím stavem je zamilovanost, protože činí evidentní nutnost oprostit se při psaní od stavu své duše

Keždý člověk touží sdělit ostatním své nejniternější pocity; spisovatel se z něj může stát, jakmile zjistí, že to nelze.

Postupovat od neznámého ke známému známení vejít ve známost

Spisovatelství je droga - bez příjemných pěinků o nevedoucí k návyku

Cíl: dojít k pravdě. Prostředek: obsedantní dětinská touha veřejně lhát

Kladný hrdina není protipólem záporného hrdiny, liší se pouze povrchovou úpravou

Volání po kladném hrdinovi lze přirovnat k závazku barvoslepých malířů, že přestanou používat černé

Deprese není tvůrčím stavem; proto není dobré číst, co jsme včera napsali

Tomáš Tichák

Rozestoupil se čas a z obou jeho břehů
na sebe navzájem bezvýznamně hledí části faraonských
šiků.

Z poezie si pamatuji jediný verš: Tak bude vždy.

Praťda bodne a hned potom umírá.

A protože pověsti nemají čas se zrodit, nezbude po nás
nic.

Ještě to není - už to není. A mezi
tím život, stále ubíhající v té chvíli, v níž se nic
neděje.

Mám to přiznat? To hanální bylo pokaždé
nejkrásnější. Sálání břidlicového chladu v červenci,
zívání pávů v městském parku, snad i hlas zvonu, ale
jenom z veliké dálky, už ztišený průletem a pak už pouze
vznášením nad krajinou. Možná i mocný smích, kterému
paměť ubrala na průraznosti.

Ale i tak se stále sype dřevný prach z chodbiček
veršokaza...

Václav Burian

Tomáš Tichák

Z K Á Z A K N I H O V N Y

Když odložil poslední hromádku nedotčených knih na zablácený chodník, protahl si záda a rukávem otřel zpocený obličej. Pak si všiml, že má plášt černý od sazí, a rychle, aby ho tak nikdo neviděl, se vrátil do budovy. Plášt nacpal do uhláku na chodbě a umyl se na dvorku pod pumpou. S vyhrnutými nohavicemi vešel po špičkách do místnosti. Zakopl o minimax ležící na podlaze, ucukl rukou před mokrým vypínačem. Nebude to tak zlé, pomyslil si při pohledu na očouzené police. Zítra začne bojovat s plísni. Otevřel všechna okna, vyšel ven a zamknul.

Z davu zvědavců zůstal na návsi pouze pan Prudký, kverulant, který jako jediný z vesničanů nečetl nikoli z lenosti, ale z přesvědčení. Knihovník pozvedl nejbližší pyramidu očouzených a zablácených svazků a on kolem něj prošel tak, že se musel zastavit, zašlápl nedopalek a prohodil:

"Jó, samovznícení, to znám, o tom bych ti mohl, hochu, vyprávět."

Ulicí se řítil malý syn pana Prudkého s nohou propletenou pod rámem pánského kola.

"Ať už jsi doma, spratku!" Pan Prudký se sklonil a zapálil si další stastku. Knihovník ho vrávorevě obešel a řekl vyčítavě:

"Hlavní věc, když se to samo uhasi." Pak mu ale došel hlubší smysl narázky a dodal co možná nejjedovatěji:

"My totiž nejsme pojistiště, pane Prudký."

Pan Prudký jako vždy vytáhl z rukávu trumfové eso a řekl s vítězoslavným úsměvem:

"U Lloyda nebyl zájem, co!"

Zastyděl se, že se nechal vyprovokovat, zatnul zuby a bez slova vešel na chodbu. Když se vrátil, pan Prudký byl pryč. Místo něj skláněla se nad evakuovaným stolem duchodkyně Stuchlíková, jedna z těch mnoha, jimž kniha televizi nenahradi. Rozmázla rukou bláto na obálce tlustého svazku Pionýrské encyklopédie a když spatřila knihovníka, řekla:

"No uznejte, že už to takhle dál nejde, pane Olše!"

"Osika," opravil ji knihovník suše. Celé obci byla notoricky známa babčina hádka s šíleným maželem, oběsil-li se Jidáš na olši či na osice.

"No uznejte, jestli tohle počasí je normální, ráno praží, v poledne leje a ted..." ukázala prstem vzhůru.

"Te jsou ty jejich reketoplány!"

Obrátil hlavu vzhůru: na temné obloze svítila večernice, dostal okamžitě závrat. Vytrhl hromadu babici z rukou a bez slova s ní odešel.

Když dokončil práci, kterou si v rozčilení přidělal, znovu se umyl a s úlevou vyšel na neosvětlenou silnici směrem k dočasněmu domovu. Měl pocit neprosté duševní prázdnотy, znova začalo slabě mrholit. Doplnil si límec a přidal do kroku. Vzpamatoval se až úleolem před vyceněnou tlamou zuřivého psa za plotem u Navrátilů; degenerovaný bernardýn byl alergický na každého neprosyceného alkoholem. Teprve téří v tvář obličeji si uvědomil hrozivost situace. V pondělí do města sepsat protokol, pak k řediteli na koberec, inventura z ústředí, v úterý zpráva v novinách: příčiny se vyšetrují, pachatel neznámý. Dávno odvykl sebemenším starostem a teď ze dne na den tchle. Kopl vztekle do obrubníku. Je to snad konec jeho knihovnické kariéry? S lítostí vzpomněl na domek, který se měl stát hrnčířskou dílnou a všechna zlost se v tom okamžiku přenesla na hlavu toho, jehož liknavost byla až dosud největší překážkou v cestě za životním cílem. Teď anebo nikdy, řekl si a rázně vykročil zpět k hávu.

"Jdete si pro tu knížku, že jo, pane knihovní. Je to vynikající věc, četla bych to na jedno nadechnutí, teď ale, chápu, v tom chcete mít pořádek," šepotala paní Hrabalová, jako by zapomněla, že o tématu dne už nehněvří se svými zákazníky v holičství.

"Taky jsem chtěl mluvit s panem Hrabalem."

"Musíš se tam tak valet, dřeto!" zavřískala nyní tak, že nepřipravenému knihovníkovi zaledlo v uších. "Musíte chvilku počkat, zrovna se koupe. Máš tady pane Osiku!"

Nasadila znova konspirační tón: "Ti Navrátilovi neřídi to tady jednou podpálí všechno. Doufám, že jste to uvedl. Ten nejmladší, sotva chodil, už předloni podpálil v Krušlově stodolu. Máha je co chvíli vidí hrát si se sirkama!"

Vousatý traktorišta vběhl v trenýrkách na chodbu:

"Proč ho nepozveš dál, pojď, mám tady zrovna od Horáka pětiletou slivovici."

Než se nadál, byl vtažen dovnitř. Teprve při druhé skleničce se dostal ke slovu.

"Co bude s tím kruhem, pane Hrabal, slibujete ho už pří roku."

"Žes mně to připomněl! Tak si předtěšu, co zažil švagr se stejněm. Možná si řekneš: gufero. Ale sežen ho! No sehnal ho, horko těžko. A co bys řek, neukradli mu ho na dílně? Dělat nemoh nic, taky to nebylo nejčist-

ší, teď ale prej už bude mít druhý."

"A co kdybych si třeba objednal taxík?"

"To by bylo vyhazování peněz, on to přiveze."

Smutně vycouval z pokoje, na schodech mu paní Hrabalová předala knihu a zešeptala:

"Je to vynikající věc, pane knihovní, už sem tomíkala taky Horákový a s těmi grázlama bysme si sami podřezávali větev, kdybysme se neczvali."

Knihovník otevřel pod vynechávající výbojkou bestsellery s názvem Ohně a popeliště: prvních pět stran bylo promaštěno, další ještě slepeny novotou. Před nedávnem si půjčovali Hru s ohněm, prý povinná četba! Kde by stopa? Ze by výsledek jeho osvětové činnosti? Staží se zezehnout v nich plamének zájmu, chce je vychovávat knihou a namísto toho rozdmýchává temné pudy!

A co Horákoví? Čtenáři detektivek od konce, díky tomu si půjčují ob den pět. Když přečtou všechny, začínají znova, ale co když přece jen čtou i začátky? Jako Hrabalovi. Horáková byla jedním ze dvou čneáních návštěvníků knihovny, druhým pak opilý Navrátil, který si spletl vchod do hostince - pracovní sobota nepřestane nikdy být sobotou. Kdyby si však mohl být alespoň tím jistý, spánek jej přemohl ve čtyři a mezitím se mohlo dít cokoli. Horák mu ovšem už rok slibuje zapojit elektickou pec a bydlí naproti.

"No kde by asi tek byl, v hospodě! Prosím vás, pane Csika, domluvte mu, přijde k nám matka a já pak nemůžu stášet ty řeči."

"Mám pro vás knížku, je to vlastně taková moderní detektivka, ze současnosti. Ohně a popeliště." Podal jí knihu a s pohledem Sherlocka Holmese sledoval, jak reaguje.

"Jo, to je vo hasičích! To se bude Jeňovi líbit, víte, on je taky ve sboru. Naposled o tom Fahrenheitovi se mu ale moc nelíbilo." Výraz paní Horákové vylučoval stín podezření. Zatímco listovala v knize na konec, otázala se:

"Shořelo vám hodně detektivek?"

"Samé ležáky: básničky, a tak."

"Jediný štěstí, a poslyšte, Jeňa říká, že je to od vadné instalace. Dělal to tam Fidler z Krušlova, ten nepozná fázi od nuláku, prej už kvůli němu tam u nich uhynuli brojleři."

Cestou do hostince si knihovník seřadil zjištěné informace. Nebyly povzbuzující: Horáková neměla důvod přilit své nejmilejší čtení, Navrátil by určitě nechtěl srovnat se zemí domnělou restauraci, o nikom jiném neví. Ale vtráni bylo zahájeno a představu dopadení zločinného žhá-

te, jež by nepochybně odvrátilo krach smělých plánů, mu dávala hybnou sílu.

První, koho uviděl přes štiplavý kouř, byl Horák, držící pod krkem družstevního zootechnika. Jejich spor se patrně týkal špatného osvětlení v kravíně. Knihovník si pro jistotu sedl k volnému stolu a čekal na příležitost. Hostinská před něj v několika vteřinách postavila pivo a velkého myslivce; všimla si jeho překvapení a řekla:

"Máte to phacený."

A je to tady, pomyslel si. Rozhodl se zachovat klid: rychle vypil obsah skleničky a nenápadně přelétl zrakem lokál. Nikdo si ho nevšímal, nicméně vzhápětí tu byl další myslivec. Ani tentokrát nepřišel na nic lepšího, než ho vypít. Na jeho nenápadný dotaz odpověděla řeptem paní hostinská:

"Služební tajemství!"

Mesitím zootechnik zeplatil a za posměchu několika hostů rozrušen odešel. Knihovník si přišel k elektrikáři a začal takticky:

"pane Horák, mám vám vyřídit, jestli byste nemohl přijít domů?"

Horák byl zřejmě díky zootechnikově potupení v dobrém rozmaru, nebot se na knihovníka nevrhl, ale pouze zařval:

"Ty neznáš mou tchyní, co! Jinak bys takovou blbost nemohl vyslovit! A vůbec, co tady děláš, jak to že nejsi ve městě na zábavě?"

"Já netančím," zakoktal.

"To slyším poprvé, že by se tam tančilo," řekl Horák již mírněji, okem mu přitom zaškubal jakýsi křečovitý tik.

Nezbývalo než vzdát se taktizování a přejít k věci.

"Jo a pane Horák, kdy mně zapojíte ty tři fáze?"

"Podívej se, řeknu to tak: až budeš mít zedníka, materiál a povolení, můžeme si o tom povídат."

Opět ho zabil pocit marnosti a beznaděje: ano, chyba není v lidech, chyba je v něm, nakonec vše špatné, co ho potkalo, si zavinil sám. Zkroušeně pohlédl na novou skleničku myslivce.

"Prosím vás, pane Horák, nemvite, kdo mně to posílá?"

"O jednom bych věděl, ale ten sedí skrz udušený kufra. Třeba seš prostě někomu sympathetic." Škodolibě se zachechtal a pak zaútočil:

"To seš ale opravdu praštěnej, jestli si myslíš, že se ti ta pec kvůli jedné pouti do roky vyplatí. S Krušlovem počítat nemůžeš, tam je Sklo - porcelán."

"Vy mně asi nerozumíte, nejde mi o peníze, ale o to

nějak se umělecky realizovat, chápete?"

Zdálo se, že pan Horák usíná. Zesílil proto hlas a přidal na názornost:

"Někdo se třeba vyžívá lepením Eiffelovky z páratek, já se chci seberealizovat hrničky. Přijdu domů, je mně všecko k smíchu nebo mám vztek, sednu si a snažím se to rukama nějak přenést do hliny."

"Takže něco jako fackovací panák? A víš, že to není marný? Já bych potřeboval doma takové pořádné hrnec, už ale hotový, a vždycky když se u nás ta baba objeví, praštíl bych s ním o zem. Kruci, to by byla úleva!"

Rozhovor s elektrotechnikem se postupem času a stále myslivecké jevil knihovníkovi čím dál příjemnějším. Od kamen se šířilo teplo a místnost jakoby tím zútulněla. Podivil se, jak ze mu mrzutosti dnešního dne začinají zdát malichernými. Ve chvíli, když již začal zkoumat udržitelnost hypotézy, že pachatelem jsou Navrátilovy předškolní děti v žáldm žalářovaného Fidlera z Krušlova, zatřásla jím hospodská.

"Pojdete se mnou!"

Poslušně ji následoval až na druhý konec k vyšepu, kde osamocen seděl u stolu člověk v bezvědomí.

"Napřed silný řeči a když má chtít, je tuhý jak špalek!"

Vytáhl z peněženky stokorunu a než hospodářská sečeta čárky, ohledal pohledem mrtvolu. Byl jí inženýr Mikyska, velitel dobrovolného požárního sboru; tím se pátrání dostalo dox slepé uličky. V rozčilení vrazil při cestě zpět do stěny, potom se dopotácel ke stolu pana Horáka a řekl:

"Ještě jsem na něco zapomněl, takové nepříjemná věc, on ho bratr zapomněl na kolejích v Ostravě a někdo mu ho ukradl, tak se nezlobte."

"Co?" vytřeštěl oči.

"Ten váš vařič, já ho zaplatím anebo koupím nový, jestli ho saženu."

Pan Horák se již ale věnoval zcela jiným problémům.

Dodal ještě:

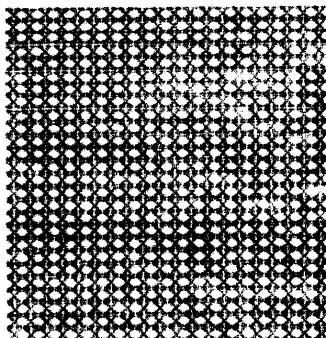
"Je to vynikající věc," pak si ale uvědomil, že něco takového dnes již slyšel, a raději vyběhl na ulici.

Prošel kolem spícího bernardýna a kolem vily pana Prudkého, z jejichž oken zněl dětský pláč, až se octl za humny. Byl jasný večer, obloha jiskřila hvězdami a když se podíval pozorněji, zjistil, že jsou to ve skutečnosti miliardy poletujících raketoplánů. Doma zatopil a roz-

svítil v pokoji lustr tvořený zárovkou na zteřelém dřevu, lehl si na matraci a pod hlavu podložil jednu z knih, které sám sobě půjčil, aby zvýšil ukazatele rozhodující o jeho prémích.

Upřel oči na strop. K jeho překvapení se pokoj proměnil v pomalu se roztačející hrncířský kruh.

říjen 1984

S T A N I S L A W B A R A N C Z A K

T v á ř i d o t r á v y

Tváří do trávy; tváří v tvář,
kterou jsem ztratil, do oka okem, kterým
jsem hodil neprozíravě a naopak směrem
k zrcadlům a dlažbám, jsou
ty chebné bodáky mé
dávné vlasy či dávný
jazyk, nyní cizí, ostrý,
vyschlý, šedivý prachem; jsou
to střepinky stříbra, které gusím zalít
sklem slzí, abych v tom zrcadle
získal tvář; tváří
do trávy, vlasy do klasů, ústy
na vychladlý bodlák, ne na vypouklou
dlažbu zalitou krví, ne na ploché zrcadlo,
do duté masky ze sádry, kterou mi země
udělá v den návratu

N a j e d n u k a r t u

Tedy jak? všechno na jednu kartu
vsadit? má tedy všechno unést, náklad země,
nápor vody, tlak vzduchu, hltavost
ohně? tedy zaživa zakopané, udušené,
utopené, spálené? povodně, požáry,
uragány, laviny? všechno na ten jeden
list? jak má vydržet? jak se má, přitisknutý
odvrátit, když prohraji? jak se nemá ohnout
ten papír,
když ho tíží i písmena?

U konce dvacetileté války

U konce dvacetileté války,
 v den vítězství nad sebou, v den
 vlastní prohry, kdy se všechno vysvětlilo
 pochodněmi pochodu, kahanekem kahanu,
 kdys zapomněl jména a adresy,
 osvícený lampou ze stolku přímo do očí, jak
 krátkým dechem psa puštěného z obojku, v ten den,
 kdys konečně zavěsil zbraň
 nad hlavu;

šel jsi s nimi; utíkal jsi s nimi;
 u konce dvacetileté války
 počítal s zahynulé, zemřelé a zabité
 v sobě samém, třeba že nikdy nebyl uvnitř sebe
 tak jasně živý pod osvětou lampy,
 zapomínaje jména a adresy
 /a šel jsi s nimi; utíkal jsi s nimi/,
 ještě s vlhkým zárem dechu na tváři
 zachované bez cíle a skladu;

v ten den

jak jsi toužil zdrtit neštěstí,
 po triumfu nad vítězstvím, po nové válce v sobě;
 mohls znova utkat kobercový nálet
 na kříkem ochraptělém hrdle, nálet slzí
 vybuchujících trpkým osvícením hněvu,
 znova zaútočit na vystydlé zákopy
 v uragánové palbě jejich křížových otázek;
 u konce dvacetileté války,
 kdys zapomněl jména a adresy,
 jsi pohřbíval zahynulé, zemřelé a zabité
 v obsažném hrobě tenkostenné lebky:
 neboť jsi šel s nimi; utíkal jsi s nimi.

Ti, kteří jedí toasty, budou jíst suchary

Ti, kteří jedí toasty, budou jíst
suchary; nic se nezmění; ti všichni
oblečení dnes
do ponožek, do opasků, vyfasují zítra
řemen a onuce; a půjdou, skryti
paradoxním deštíkem palby,
sice v roji,
ale týmž krokem
pochodovým, kterým včera šli z pod korouhví
pod transparenty;
nedělní vycházka změní se v každodenní pochod.

Ti, kteří olizují kliky, hryzat budou
dráty, ale nic se nezmění, vždyť všichni
dnes prozíravě ztrati
špičky i rezky, aby přežýkali zítra
pouze jídlo; sedí, zakryti
paradoxní zástěnou zdí,
sice ve strážních věžích,
ale na téže židli,
která stála ještě včera u stolu a pryčny
pod stěnou v cele;
nedělní dřímota změní se v každodenní strež.

Ti, kteří bijí čelem, budou být
do tváře, ale nic se nezmění; ti všichni,
co neumějí dnes
se dívat do očí, budou střílet zítra
mezi oči; půjdou, zahrnuti
paradoxní přehlídkou pobitych,
sice krčící rameny,
ale týmž pohybem,
kterým uměli včera dát ruce vzhůru
nebo sepnout dlaně;
nedělní mše změní se v každodenní kázání.

S p i c í

Těžké dýchání spících; těžké chmury snu;
 po měkkých patrech se valí chraplavě
 těžké laviny dechu a na měkkých polštářích
 se kutálejí nehybně těžké balyany hlav;
 složili spící hlavy, své těžké hlavy
 složili všichni, které za dne zmohlo
 skládání holdu, podání, zbraní
 falešného svědectví, poklon, podpisu,
 povídajících listin, žalob, otcovských
 polibků na čele, výrazu soustrasti,
 peněz /korunka ke korunce/, hlášení, odvolání,
 přísah, pláni /všechno nejlepšího/, návštěv,
 resignaci; složili hlavy jako se skládají
 kosti v zemi; spí; jenom oddechují, protože
 jejich hrdla jsou příliš zarostlá spankem, než aby
 mohla obsáhnout křik; jenom leží, neboť jejich těla
 jsou příliš slabá po úmrtném dni, než by mohla unést
 smrt; jenom spí, protože hlavy jsou příliš těžké,
 než aby je teplé povětrí snu vyneslo výše
 kulovým letem nad střechy a náměstí;
 těžké oddechování spících; těžké chmury snu.
 Spěte. Den, den, o kterém neklidně sníte,
 který je vám blízký jak čerstvá jizva,
 blízký jak bolest v očních dulcích, známý
 k sázám denně prvního pohledu -
 ten den zanedlouho vstane, vstane bosou nohou
 úsvitu. A vstane těžce: z pod kouřících desek
 chodníku; z pod hlomozu kbelíků se smetím;
 z pod ztěžké dvačtyřiletých
 prsu ženy, která, ještě spící,
 stahuje přes hlavu košili; z pod víček
 muže, který peslepu vztahuje
 ruku po rozčileném budíku. Těžký sen
 jak míška váhy vyletí do vzduchu,
 neboť den je těžší; neboť den je podlý,
 bez varování vám skáče po hrdle
 denně v jinou dobu, denně o minutu
 dříve či později se těžkou hlavou slunce
 vznese nad střechy. Spěte. Ještě chvilka,
 zvednete spící hlavy, své těžké hlavy
 zvednete všichni, kteří se za dne namáháte
 vznášením chval, slávy, praporů,
 modliteb, přípitků na zdraví, sborových
 pokříků, rukou k nebi, díkůvzdání; vznášením
 stížností, pohledávek, závrů, návrhů soudu,

interpelaci, vkladí na spořitelní
knížku, aktu obžaloby,
odmítnutí, poplatků, oprav; snášením
nepřízně, předpisů, novinek, ponížení,
křivd. Spěte. Spěte. Než vas zaleje
ollovo slunce, at se na měkkých polštářích
nehybně kutálejí těžké balvany hlev,
at se po měkkých patrech valí chraplavě
těžké leviny dechu a at nad zemí plynou
těžké dýchaní spících, těžké chmury snu.

Stanisław Barańczak - narozený 13.11.1946 v Poznani;
básník, literární kritik a teoretik, překladatel; jeden
z nejvýraznějších tvůrců své generace. Bývá ocenován
nejen pro svůj kritický pohled na obecně přijímanou fa-
leš /i jazykovou/ a pro schopnost ji demaskovat, ale
i pro své mravní zaujetí a obranu vnitřní pravdy a suve-
renity slova.

Naše ukázky pocházejí z jeho sbírky Dziennik poranny
/Ranní deník/, Poznaň 1981.
Vybral a z polštiny přeložil V.B.

Tomáš Tichák

H L A D H G U D H R

Pohádka s neštastným koncem

Poháněny touhou po válce letěly k Černému lesu od jihu tři valkýry: Hledhgudhr, Hervbr a Olrun. Ve Vlčím údolí si odpočinuly, svlékly své labutí košilky, položily je vedle sebe na břeh Vlčího jezera a sedíce na břehu předly nit osudu.

/Germánská báje/

Nepříliš dříve ani daleko žil jistý Jeník, velice však neobvykle. Ani ne tak proto, že trávil veškerý čas horizontálně položen v teplém místechku na kachlíkové peci, k tomuto původně jen krátkodobému účelu určeném – podiv spoluobčanů nevyvěral z pohoršení, ale spíš z drobné závisti a formálností nepředčil běžnou nespokojenosť s počasím.

Jeníkova neobvyklost spočívala v čtenářské vášni, spoluobčany netušené a bezpochyby schopné vzbudit v nich opravovější rozhoření nežli domnělé lenošení, chytání lelků či, jak říkávali nejzávistivější, hnípání. Zatímco pro většinu neznamenaly pohádky víc než pravidelné večerní narkotikum, jemu se staly východiskem pro usilovnou četbu dalších literárních a filozofických děl nezastavující se ani před Flaubertem, Kirkegaardem a Ladislavem Klímonou.

Vzdělanost, které časem nabyl, spolu se skutečností, že na rozdíl od jiných dočetl všechny pohádky do klastného konce, ho přiváděla ke hlubokým úvahám o dobru a zlu, o pravdě a lži, o pohádkách a všedním životě. Dospěl k pevnému přesvědčení, že skutečné зло ve skutečném světě neexistuje, a to, co je jím nazýváno, není než projevem nepochopení, snahu napravovat domnělé křivdy nebo v nejhorším případě zoufalství. I samotný dábel je přece padlý andělem.

A že jediným způsobem, jak nad zlem zvítězit, je proměnit jej opět v dobro.

Lze tedy říci, že zatímco sousedé žili v činorodé bezduchosti, Jeník se oddával nejduchaplnějšímu nicnedělání.

V jednom studeném zimním čase se rozšířila ohnivá vatra o neštastí, jež postihlo vzdálenou zemi ležící

pod strmými velehorami. Princezna, jejíž krása dosáhla světového věhlasu, byla proměněna zlým čarodějem bez zjevné příčiny v bílého nevrana a otec císař nabídl nástupnickému tomu, kdo ji vysvobodí.

Bůhví jak se tato zvěst dnesla Jeníkovi, jindy odtrženému od světského dění, a on se zaradoval: konečně mu bylo umožněno ověřit si správnost svého poznání, na víc s vidinou pohodlí císařského trůnu.

Dříve než se odhodlal k prvnímu praktickému činu v životě, seřadil si známá fakta, kterých nebylo mnoho, neboť onen čaroděj nepatřil mezi ty nejvice zlé a nebyl tudiž tak slavný. Jmenoval se Hladhgudhr a přebýval ve skalních jeskyních. Princezna vlastně mohla být ráda, neboť Hladhgudhr proměňoval předměty své zloby obvykle v odporný hmyz, což bylo z biologického hlediska o řad níž a tedy ještě nespravedlivější. Kromě tohoto neblahého zvyku a kromě vichřic, hvomů a blesků - a i u těch byly vážné pochyby, zda nejsou přirozeného původu - už dalšími temnými schopnostmi nedisponoval, nepočítáme-li běžné triky známé z produkce pouťových iluzionistů. Byly to všeck poznatky postačující k uskutečnění Jeníkova odvážného plánu. V den, kdy se již zima zdála ustupovat, se oblékl a vyšel z domu.

Sousedé nad tím projevovali neskrývanou radost, i když pramenila spíše z vrozené senzacechťivosti nežli z upřímného překvapení.

Netušili, že Jeníkovo památné sestoupení z pece na zem je současně prvním nezodpovědným krokem, jehož se dopustil.

Počlivě promyšlený postup mohl začít uplatňovat záhy po opuštění rodné obce: nejenže nedal najist buchet slepému dědečkovi, ale ani ho nepřevedl přes cestu, přestože o to prosil.

Nedbal zouflaství obyvatel mraveniště zachváceného požárem z nedopelku ledabylého myslivce.

Nepomohl krkavčím mláďatům vypadlým z hnízda na zem. Nerozsoudil dva poustevníky, kdo z nich drží déle půst, a neodebral jim hrst sušených kobylek, o kterou se přeli.

Snědl zlatou rybku, kterou ulovil v rybníku, ačkoli mu nabízela spánit tři přání.

Poslal na opačnou stranu dvě děti, jež nechal otec samy v lese a ony hledaly cestu domů.

Atd.

Bylo mu při tom velice těžko u srdce, ale věděl, že jedině tak se může posléze vtrhnout do Hladhgudhrovy přízně.

Cesta byla daleká a strastiplná, avšak páchání zlych skutků ji překvapivě usnadňovalo. Na zámořský krab se dostal lehce díky uniformě odcizené chudému plavčíkovi, a když později sebral kormidelníkovi magnetku z kompasu, tragicé ztroskotání mu zkrátilo příjemně cestu.

Poté co vnikl do opevněného města v sutaně, o kterou oloupil žebrového mnicha, nechal se najmout jako podkoni do královské stáje, při nejbližší příležitosti však sedl na koně a uháněl do hor.

Po několika hodinách se cesta zúžila v horskou pěšinu a Jeníkovi nezbylo než ponechat uštvaného oře smutnému osudu a pokračovat po svých. Les houstl a temněl, kopce způsily mírné se zašpičatovaly až přešly v hroznivě rezeklané skály. Zlověstné ticho přerušovalo houkání sýčků a skřípot staletých kmeneů a Jeníka se zmocnila tisíc. Potom ale zničeho nic jako by uslyšel z dálky slabý lidský hlas? rozběhl se a skutečně, kdosi volal o pomoc.

Na kraji nevysoké, ale příkré strže seděla bezmocně babka kořenářka a prosebně skřehotala:

"Pomoz, synku, ztratila jsem hůlku!"

Jeník se sehnul a už už chtěl klacek babici podat, jak mu jí bylo líto, pak však přeci jen vůle zvítězila a místo toho jej zlomil o koleno a zahodil do kroví.

Jenže se stalo něco neuvěřitelného: babka se škodolibě zachechtala, svížně seskočila dolů a rázem z ní byl ještě odpudivější dědek v jakémsi omšelém hábitu.

"To, že jsi nevyhověl pánovi skal, tě bude stát život!" zahrímal pateticky a Jeník se dovtípil.

"To mě mrzí, čaroději, ale nepoznal jsem vás," bránil se, ale on se jen zašklebil:

"Měl bys vědět, že dobro může konat pro druhé, ale zlo jen pro sebe sama."

"Žádný učený přece z pekla nespadl a já se chci stát dokonalým zločincem. Chtěl bych být veším učedníkem a do té doby konat zlo pro vás."

"Takových by bylo," řekl černokněžník, podrbal se ve vypelichaných vousech a dodal: "ale nakonec proč ne? Příležitost pošpatnit se může dostať každý."

Zakrjal Jeníkovi oči kostatým pařátem a toho obestřela tma. Když opět prohlédl, zjistil, že se nachází ve vlhké sluji osvětlené jen vzdáleným praménkem světla. Stěny a prohnité police zaplavovaly spousty kouzelnických rekvizit a podivných předmětů, jejichž společným znakem byla slizká odpornost.

Hladhgudhr podal Jeníkovi několik tlustých knih a řekl:

"Tohle do večera přečteš a pak uvidíme."

Vydal ze sebe směs dábelského smíchu a chronického kaše a zmizel ve tmě.

Jeníkův elán vypřchal, jakmile otevřel první svazek. Písmo pod nánosem prachu připomínalo sbírku cizokrajních pavouků. Beznaděj mu podlomila kolena a dřív, než tomu mohla zabránit, únavou usnul. Probulilo ho teprve hrašeň vracejícího se zloducha, uondaného celodenním rozséváním nedobroty.

"Tak co jsi se dověděl?" zeptal se dědek.

Jeník, ani nevěděl jak, ze sebe vyhrkl:

"Dověděl jsem se, že zlo má původ v nevědomosti."

"Vidím, že kromě zdravé bezectnosti máš i špetku nadání. Zítra se ukáže, jak jsi pracovitý."

Ráno spolu vlezli do červotočivé létající skříně a snesli se do údolí, kde se aplikaci manichejského učení proměnili ve vlky a zardousili několik spokojeně se posoucích oveček. Závěrem dostal Jeník za úkol začarovat pasáčka do mandelinky bramborové, výsledkem však bylo pouze slunéčko sedmitemečné.

"Nuzlob se, čaroději, nemám v sobě patřičnou zášť, jež by mne motivovala," řekl na svou omluvu, "řekněte mi, jak jste ji vy v sobě vypěstovali?"

"Nic jednoduššího. Byl jsem druhdy jak se říká dobrým člověkem a coby jasnovidec jsem jistému králi prorokoval, že zemře. Uvrhl mne za to do hladomornu a tam jsem měl k tomu dosti času. Samozřejmě dokud jsem nevyhladověl."

Víc už o tom nemluvili. Večer Jeník počkal, až Hladhgudhr usne, tiše vklouzl do skříně a odletěl. Když se vrátil, vzbudil jej a řekl mu:

"Zjistil jsem, čaroději, že ten král skutečně zemřel a v zemi panuje bezvládí a chaos. Všichni na vás vzpomínají v dobrém a litují onoho nespravedlivého trestu."

Chtěli by, abyste se stal novým králem."

Hladhgudhr se zamračil a obořil se na něj:

"Jak ses povídal bez dovolení odejít? Těž nasedni!"

Vyletěli nad vrcholky kopce a cestou spustili několik lavin a zbloudilé pocestné. Když však měl Jeník zničit bleskem nuznou podhorskou chaloupku, netrefil se a smetl místo toho nedaleký lovecký zámeček.

"Čím to, čaroději, že nemám tak neochvějně ruce jako vy? V tom musí ještě něco být."

"To je prosté. Když mne vyhnala do mrazu nevlastní matka jen proto, že jsem přinesl z trhu místo másla sádle. Zpočátku jsem se sice chvěl zimou, ale pak jsem mrzul na kámen."

Jeník viděl, jak je rozmrzlý, jak se nechal chytit do lodičky, a na víc se už raději neptal. Přestalo byl ten večer ostrežitější, spánku nedolal a jemu se podařilo nenápadně odletět. Druhého dne mu řekl:

"Hovořil jsem s vaší macehou. Celou tu dobu ji trápilo svědomí, omlouvá se vám a navíc přiznává, že jste

měl skutečně koupit sádro."

Černokněžník bouchl pěstí, ~~xxxxxxm~~ až se trouchnívý stůl prolamil, a zrudl, což při jeho přirozené popelavosti znamenalo, že se rozhněval velmi vážně. Jeník zájšal, protože bylo zřejmé, že tal do živého.

Ten den navštívili v netopýří podobě jistý zámek, uspalí jednoduchým hypnotickým zaklínačem vše živé a nechali jej neproniknutelně zarůst trním. Jeníkovi bylo uloženo zkamenět chrabrého prince, Jenž se chystal houštím prosekat a vysvobodit v transu se nalézající princeznu polibkem. Kýženého výsledku však opět nedosáhl, princ se stal pouze hlinějnem.

"Zdá se, čaroději, že mi ještě cosi teď jste. Sdílim s vámi rozhovření za příkofi, jež vas postihla, ale k dokonalé špatnosti to pořed nestačí," řekl zkrouceně.

Hladhgudhr se chvíli ošíval, ale nakonec přece jen premluvil:

"Kysí se měla stat mou ženou jistá pohádkově krásná princezna. Machinacemi dvorních intrikánu jsem však byl namísto očekávaného šatku stat."

Jeník už ztrácel naději, tak dlouho vzdoroval oné noci jeho neblahý učitel únavě. Teprve za svítání se mu podařilo odletět a když se vrátil, zastiňl ho jinž na nohou. Zdálo se, že zuřivostí pukne, proto na něj již z dálky zvolal:

"Zrádcové jscou po zásluze potrestani, princezna po vás truchliš!"

Hladhgudhr začal běhat po jeskyni jako býlený, rval si vousy a kříčel, jako by ho páliili železem. Potom se však nahle zastavil, přistoupil k Jeníkovi a řekl klidným hlasem:

"Chceš tady říci, že má zločinnost nemá žádný smysl?"

"Chci říci, že žádné зло nemá nikdy smysl," odpověděl Jeník slavnostně, ted už přesvědčen, že vyhrál. K jeho zděšení se však čaroděj začal popadat za břicho smíchy.

"Nepochopil jsi všechno nic," říčel, "nešlo ti o nic jiného než o vysvobození princezny, myslíš, že to nevím? Proto jsi ze mne chtěl udělat dobraka. Jenže jsi nepochopil, že mé zlé skutky nejen že ~~xxxxx~~ smysl mají: jscou tím nejopodstatnějším na světě."

Jeník skutečně nechápal.

"Jak to, čaroději?" zeptal se třesoucím hlasem a hleděl užasle na starce, který jako by se začal zvětšovat a barva jeho tváře a vlasů měnit jako lakmusový papír.

"Protože JÁ jsem tvoje princezna!" řekl Hladhgudhr.

A kdyby měl Jeník v tu chvíli ještě lidské oči, pochopil by, že má pravdu.

Pochmurné domy

V Praze, jmenovitě na Malé straně, ale i ve čtvrtích na pravém vltavském břehu bylo pochmurných domů nemálo. Jda kolem nich, pocíťoval pražský občan nechutnění, ne-li žaludeční nedvost. Budovy kaserenského slohu, s malými okny, hlásily se svým původem přinejmenším do dob císařovny Marie Terezie. Omítka zdí klutavě blátovitá bývala velmi často oprýskána. Vrata budov zpravidla zavřena. - A když je někdo otevřel, v temnu dlouhého průjezdu mohla se postava s černožlutými prýmy na kabětě a na portýrské čepici.

To byly domy c.k. rakouských státních úředů. Nápis na průčelích v německé a pod ní ve zmenšeném formátě v české řeči říkaly, který to byl "k.k." úřad.

.../V této kapitole se jich chci zastat. Ano, zastat se těch domů. Chci je trochu očistit z tehdejších předsudků a mylných domněnek, zejména pokud šlo o krutou dobu světové války. Naprosto nebylo potřebí v nitru se otřásat a pocíťovat štítivost, kráčelo-li se kolem oných domů. V jejich místnostech prodlévalo a zaměstnávalo se na sta a sta poctivých českých lidí, a ti části státní úředníci nikterak si nedávali zámek na ruce při rozhovorech o válečných událostech.

Pisatel těchto vzpomínek může se o tom právem vysloviti, neboť sám prožil dobu války v jednom z pražských "pochmurných domů". Totiž v budově zemského finančního ředitelství na prostranství mezi ulicí Hybernskou, nejsem náměstím Republiky a Poříčí. Úřední práce běžela za války pořád stejným tempem administrativního řízení. Nechrožené projevy českých úředníků o možných výsledcích války uváděly v takový znatek německé kolegy, kteří je slyšeli, že se vlivem tito Němci neodvražovali "opovážlivce" udat. A když se musilo někdy nastoupit v řady o vyslechnout kárnu a hrozivou epištolu, kterou čas od času posílala Vídeň do úředů v Čechách /např. když pražský 28. pluk přeběhl k Rusům/, čeští úředníci ani vlastně nevinní mali ty žalostiplné fráze o hanebné velezradě. Nějaký přednosta, většinou rovněž Čech, sníšku naříkavých a varovných vět jednotvárně přečetl /ovšem že po německu/, a nepřidav k ní jediného slova, rozpustil shromáždění.

Málokdo tehdy tušil, že v erárních "pochmurných domech" bije v tisících českých srdeč bouřlivě vlastenecká krev a že by bylo spravedlivější dívat se na tyto domy spíše s nadějí nežli s obavami. Ukázalo se to po státním převratu, kdy z pochmurných domů zmizely nápisy

s "k.k." v černi a žlutí a kdy byly nahrazeny nápisy českými v rámci červeně, běle a modře.

Československý stát nalezl věrné státní úřednictvo.
- A v tom byla jeho síla.

/Z knížky T.E.T.: "Alois Jirásek jaký byl" vybral P.O./